

описание, повествование и разсъждение. Четене на образцови съчинения“, както и „Заучаване на стихотворения и басни наизуст“ (Програма на предметите в трикласното училище 1881)⁷. Съотношението между дяловете не е определено. От позицията на днешния ден всеки, дори без да е тесен специалист, може да схване институционалната неразвитост на литературното образование, зародишното му състояние. Именно в този вакуум се появява „Българска христоматия“ от Вазов и Величков – не само за да подаде на гимназиалното литературно образование художествени четива, а и за да конституира това литературно образование.

Навременността и успехът на Христоматията сред конкретния адресат – учители и ученици, е богато документиран в тогавашния периодичен печат. Том 2 от „Иван Вазов. Библиография“ (Иван Вазов. Библиография 2003) регистрира множество текстове от различен жанр – отзиви, рецензии, благодарствени писма и др., които дават израз на широко удовлетворение от появата на учебната книга. Пловдив, Сливен, Хасково, Мустафа паша (днес Свиленград), Станимака (днес Асеновград), София публично споделят възторжената си оценка за „Българска христоматия“. Авторитетното „Периодическо списание“ помества утвърдителна рецензия от Петър Пешев, „лидерът на тогавашната литературна критика“ (Кръстев 1988: 41), акцентираща върху факта, че „съставителите са отбрали, превели и напечатали за пръв път много нови образци от иностранныте поети и писателъе“. Аналитичното вглеждане съдържа и критики – към структурата на двутомника, към избора на някои от произведенията и най-вече към преводите (Пешев 1884: 140–143). Утвърдителен глас се чува отвъд границите на България: Луи Леже оценява по достойнство *Христоматията* и с очевидно поласкано национално чувство отбелязва публикуваните в нея преводи от френската литература (Леже 1889).

За създаването на „Българска христоматия“ Вазов и Величков черпят идеи от популярни в онзи момент чуждестранни помагала от този род. Пред Ив. Шишманов Вазов споделя: „за образец ни послужи Галаховата христоматия“ (Шишманов 1976: 108). Сравнителният прочит на българската и руската христоматия (Галахов 1881) показва ред прилики: съдържанието е разположено в два тома – първият, посветен на прозата, а вторият – на поезията; прозата обхваща художествени и нехудожествени текстове; нехудожествените текстове са с близка или дори еднаква тематика, някои са буквално заети. Налице са и ред съществени различия, свидетелстващи за творчески подход към идеите на образца. За разлика от Галахов, който включва в христоматията си преди всичко произведения от руски автори, особено в том I, при Вазов и Величков чуждестранните текстове преобладават. Освен това „Българска христоматия“, за разлика от христоматията на Галахов, съдържа съвършено оригинални части, каквито са Предговорът и Краткият исторически преглед на новобългарската литература. Тоест заимстваната от Галахов, от Хербел⁸ и от други автори идея за христоматия не е буквално пренесена, а е гъвкаво съобразена с различната читателска среда, със специфичната културна задача за ориентиране на тази среда към европейската модерност.

Христоматията заглежда от българското и от европейското словесно творчество с широк размах, като захватът ѝ обгръща и нехудожествени текстове от публицистичен, научнопопулярен, епистоларен и риторичен характер. Жан-